

# La Veu del Diumenge

suplement gràfic de «La Veu de Catalunya»

Any 1

Barcelona, 6 maig 1934

Núm. 1

Aquest suplement no pot ésser venut separatament de «La Veu de Catalunya»

Preu conjunt, 20 cts.

## Presentació

LA VEU DE CATALUNYA comença a publicar avui, amb el present número, el seu suplement dominical titulat LA VEU DEL DIUMENGE.

Aquest suplement representa un important esforç editorial, i no té altra finalitat que posar a les mans dels nostres lectors una valuosa aportació d'originals artístic-literaris, ajuntats en una certa ordenació que va des de l'estudi crític a la novella, tot passant per la historieta il·lustrada.

Més que res, doncs, lectura apropiada no solament per als lectors dominicals, sinó també per als que es presentin durant el curs de la setmana. I no solament lectura per a un sector determinat de públic, sinó per a tots els sectors. Per això, al costat del reportatge, de la crítica, de l'estudi, posem la novella, el conte infantil il·lustrat, la informació gràfica.

El contingut del primer número de LA VEU DEL DIUMENGE dona perfecta idea dels propòsits deus seus inspiradors. Explicar què cosa és aquest Suplement, és explicar-ne a la vegada la finalitat, l'objecte. Permeteu-nos, doncs, de fer-ne un petit resum:

Figura a la primera plana, la reproducció d'un gravat representant un aspecte de la Barcelona antiga. Amb altres reproduccions similars anirem publicant interessants aspectes antics de Catalunya. A continuació, segueix un resum complet de la política nacional i estrangera durant la setmana.

Segueix després la plana dedicada als estudis i comentaris artístic-literaris, sota la cura respectiva de Rafael Benet i Manuel de Montoliu. Figuraran en aquesta plana informacions i recensions d'ací i de l'estranger, sobre els temes inescrutables que ofereixen l'art i la literatura, acompanyades de les reproduccions oportunes.

Una sèrie de grans reportatges farà joc amb la plana suara esmentada. El reportatge d'avui, mostra dels que seguiran, es titula: «Cinquanta anys abans de l'escàndol de Stavisky, el del Canal del Panamà assolí encara unes majors proporcions. La figura de Ferran de Lesseps.» Diversos temes d'altíssim interès aniran succeint-se, i oferiran al lector la diversitat d'un panorama d'esdeveniments i de fets, els uns dins de l'actualitat immediata, els altres ja mig perduts sota la pols del temps i de l'oblit.

A les planes centrals es publica una completa informació gràfica sobre diversos temes d'actualitat internacional.

Les novel·les «Maria Chapdelaine» i «La nova corda dels infants», il·lustrades per Prats i Ivori, ocupen les dues planes següents, al peu de les quals figura la historieta il·lustrada, «El dol del bon Bruixot», dedicada especialment als infants, i original d'Ivori. No cal ponderar ací les obres de Louis Hémon i Henri Bordeaux. L'un i l'altre han de trobar en el públic femení i en l'infantil, respectivament, la màxima acollida falaguera.

Tanca el contingut del Suplement una informació de caràcter comercial.

Varietat de contingut. Original escollit. Lectura interessant. Informació acurada. Heus ací les característiques de LA VEU DEL DIUMENGE. Diem, per acabar, que el nostre Suplement serà repartit gratuïtament a tots els subscriptors de LA VEU DE CATALUNYA.

## Barcelona monumental i pintoresca



La Duana a mitjans del segle XIX

Litografia de Chapuy amb figures de Victor Adam, publicada a Paris per la casa Bulla, formant part d'una sèrie numerada. Són conegudes algunes reproduccions d'aquesta estampa en peces de vareta. A la part esquerra, la font de Neptú, la Duana (que després fou Govern Civil) amb les cadenes allusives a les estades reials, i les cases de Xifré. A la dreta, el Palau reial, abans de sofrir la decoració gòtica i la Llotja.

## LA SETMANA POLITICA

\* Diumenge passat, primer dia de la setmana política que ens proposem comentar des d'aquest lloc, sota l'etiqueta vaga de «l'antifeixisme» es celebrava la manifestació organitzada per la Coalició d'esquerres. Com que la gran majoria dels que amb llur presència permeteren que els oradors esquerrans s'expandessin, no tenen una idea exacta del que significa el mot «feixisme» — malgrat rebre ells de l'Esquerra una educació política que en molts punts respon a aquella significació — el caràcter de la manifestació no respongué a l'etiqueta anunciada; fou clarament una manifestació de rabassaires que frisen per apoderar-se de les terres tal com en cada elecció els han anat promentent aquells homes que en realitat són els veritables dirigents de la política esquerrana de Catalunya.

\* El nou Govern de la República, dimecres es presentà a les Corts. El discurs del senyor Samper fou breu. No tingué necessitat de presentar un programa perquè, com digué, el nou Govern havia adoptat el mateix programa del seu predecessor. Durant el discurs del President de l'actual Govern, no es féu cap al·lusió a la causa de la crisi del gabinet Lerroux. Fou aquest qui immediatament després del discurs del senyor Samper, sense esperar que l'oposició prengué una iniciativa que podia fer derivar el debat cap a viaranyos perillosos per a l'estabilitat del règim, s'atxecà i pronuncià un discurs prenent per a ell totes les responsabilitats de la recent crisi ministerial. Els monàrquics, els socialistes i el senyor Azaña, intentaren qualificar la conducta del President de la República. Després d'uns brillants discursos dels senyors Ventosa i Calvell i Gil Robles, i d'una rèplica del senyor Samper, el nou Govern aconseguia una votació de confiança de 217 contra 47 vots.

\* Cinc dies després de la celebració de la manifestació organitzada per la Coalició d'esquerres, el Govern de la República prenia l'important acord

d'entaular recurs de competència sobre la llei de Contractes de Conreu, promulgada per la Generalitat de Catalunya, per entendre que la matèria pròpia d'aquesta llei pertany al Parlament espanyol. Els organitzadors de la manifestació antifeixista, en realitzar-la tingueren molt en compte la proposició que la minoria parlamentària de Lliga Catalana havia presentat al Congrés demanant la intervenció del Tribunal de Garanties en el conflicte de competència creat per la llei de Contractes de Conreu. Ara, en prendre el Govern de la República la responsabilitat d'entaular el recurs corresponent, l'únic objectiu que persegueixen la major part dels manifestants de diumenge passat, es troba perdut. Fa tres anys que en el camp de Catalunya regna la major intransigència, com a conseqüència de la política portada a cap per l'Esquerra. El fracàs rotund d'aquesta política portarà l'apaivagament que tots els bons catalans desitgen.

\* El dia primer de maig, festa del treball, fou un dia ple d'avorriments. Els únics barcelonins que fruïren una mica de la diada, foren els que pogueren dedicar-la d'amagat al treball. Espanya, per obra i gràcia dels socialistes i azanyistes, té un dia mort cada any. Aquells mateixos que criticaven el fet que el dia del Dijous Sant — diada tradicional que celebra tot el món — els transports públics no funcionessin pel centre de la ciutat, no han sabut, quan han manat per sorpresa, fer altra cosa que paraitzar totalment la vida del país un dia a l'any, per festejar, a la força, una diada de to perfectament partidista. Devem als socialistes i azanyistes el fet que la República espanyola sigui un dels tres únics Estats d'Europa — els altres dos són la soviètica Rússia i la hitleriana Alemanya — on el dia primer de maig és festa nacional. Hitler ha aprofitat el dia primer de maig per reunir una gran gentada a Tempelhof, i pronunciar un discurs profetitzant el redreçament com-

plet d'Alemanya. Stalin també ha aprofitat la diada per fer desfilars les forces militars soviètiques i amb aquest fet demostrar la força del règim. Ací de la diada no han sabut què fer-ne.

\* Un altre Estat que aprofitarà el dia primer de maig per celebrar festa nacional és Àustria. Des de l'any pròxim, els austríacs celebraran cada primer de maig, data de la promulgació de la nova Constitució. La nova Constitució austríaca, de tipus corporatiu, està basada en el model italià i intenta combinar l'autoritat amb la consulta popular.

La nova Constitució d'Àustria és un experiment més que es realitza en aquesta Europa que en certes hores, i davant de serioses dificultats, sembla vacillar en les seves orientacions.

\* El Govern francès que presideix M. Gaston Doumergue, va realitzant la tasca de redreçament moral i econòmic que s'imposà quan s'encarregà del poder després dels esdeveniments del dia 6 de febrer. L'opinió pública francesa sembla apreciar la tasca que el Govern Doumergue porta a cap. En l'elecció parcial de Mantes, els francesos cridats a dipositar llurs vots, han donat la prova exacta de la reacció del país a favor de les persones que representen l'ordre. La derrota que en aquesta elecció ha sofert Gaston Bergery — el diputat-cacic de Mantes, que després dels esdeveniments del 6 de febrer i de l'entrada de ministres radicals en el govern nacional de Doumergue abandonà el partit i dimití l'acta de diputat, per fer plebiscitar el front d'esqueres, estarà ben present a la ment dels radicals i radicals socialistes, que el dia 11 es reuniran a Clermont Ferrand en Congrés. La posició actual del govern Doumergue és més forta que mai. Pot esperar amb tota confiança els resultats de Clermont Ferrand i la represa de les sessions parlamentàries que s'iniciarà el dia 15 d'aquest mes de maig.

### ELS TEMPS HAN CANVIAT

## L'EXEMPLE DE METZINGER

per Rafael Benet

Dies enrera parlava amb un amic, un temps tocat per les produccions de l'avantguarda artística, de recollir en un volum el meu estudi sobre els fenòmens estètics d'abans i després de la guerra. L'amic em deia: «totes aquestes coses han envellit tant, que em temo que el vostre estudi interessarà únicament els erudits d'arxiu.» Que els temps han canviat n'és una prova el que succeeix amb l'arquitectura; mentre l'«élite» ha pres una actitud intel·ligentment reaccionària, en els medis desinteressats de les «recerques artístiques» s'accepten, per una actitud progressista tan vanitosa com imprudent, totes les anacròniques derivacions del cubisme pictòric. L'arquitectura que amb el nom de funcional ens subministren, tant els homes sensibles com els insensibles, és filla bastarda d'un moviment estètic, si no iniciat, exaltat pel cubisme pictòric. I no parlem pas de la decoració interiors, on el pastitx és tan evident que no val la pena d'entretenir-s'hi gaire.

Quant a l'arquitectura, el triomf de la banalitat «funcional» és absolut, fins i tot en poblacions de segona i de tercera categoria. La gent, del nou modernisme, l'ha batejat amb aquests mots, que són una definició vulgar, però exacta: «estil cubista». I és molt natural, donada la propensió gregària dels homes, que amb l'estil «que ara es porta», tothom s'hi hagi vist amb cor. Gairebé tots els arquitectes, tant els bons com els dolents, han pagat llur tribut a la moda. Fins els paletes, que en temps de l'altre modernisme encapçalaven les cases de lloguer amb papallones monumentals, policromades d'una manera llampant, amb rajoles de València trinxades, avui s'han decantat, en projectar llurs construccions a bon preu, pel «funcionalisme».

Les coses han arribat a un punt que fins el ciutadà mitjà s'ha donat compte dels estralls de la moda. Precisament fa pocs dies que, passejant per l'eixample d'una vila catalana, un jove sensible, però allunyat dels medis artístics, em deia davant les gairebé flamants construccions cubistes rurals: «Heus ací uns propietaris i arquitectes que creient que la novetat és eterna, i pel desig que no els prenguessin per retrògrads, han construït altra vegada seguint el darrer patró de les revistes d'art i arquitectura. No s'han donat compte encara que els retrògrads són ells, car aquestes cases han envellit més en un any, que la nostra esglesia barroca en més de dos cents.»

Si fins la gent senzilla, però sensible, es dona compte on ens ha conduït la banalització del cubisme pictòric, ¿com no haurien reaccionat els inventors del cubisme? Així que el cubisme passà a les mans pecadores dels decoradors a la moda, els veritables cubistes no tingueren altre remei que renegar, almenys exteriorment, de llurs tendències. Els perills del decorativisme banal eren tan evidents, que els «pionniers» cercaren una evasió digna. D'aleshores, el cubisme, com a tal, ha passat a la història: és mort. Uns, es lliuraren a l'automatisme gràfic; altres, a un constructivisme polimentat o no, i altres, a una objectivitat inspirada, sovint en Ingres i en els primitius.

La reacció de la nova objectivitat es desenrotllà a Alemanya amb caràcters virulents contra l'expressionisme, que fou el cubisme transcendent — anímic — per a ús dels alemanys. Però, sota les aparences, més que pòlides, brunyides, de les teles de la nova objectivitat germànica, la lliçó d'arabesc estructural del vell cubisme perdurava atenuada, i el sentit anímic d'antany, exaltat fins al paroxisme, sense morir, havia esdevingut aquietat i greument silencios.

A França, el seny objectiu trobà un conreador de talent en Jean Metzinger, qui fou un dels «pionniers» del cubisme, i amb Gleizes assajà de definir-lo, deu fer més de vint anys, en un llibre que ha esdevingut cèlebre. Sobre aquest llibre, les idees de Metzinger han canviat molt: aquest estiu em deia, a Tossa, que aquella doctrina havia envellit qui-sap-jo.

Però, a Metzinger, com tants artistes — homes abans que tot de sensibilitat — li és difícil cristallitzar les idees. Per això uns mesos més tard, sota les aparentment paradoxals suggerències del grup de Cerdanyola (Espinal-Viladomat), que es fa un deure de plasmar d'una manera jòvenívola l'actual doctrina artística de Joan Sacs, semblà per un moment que es tornava a reconciliar amb les velles idees del seu llibre famós.

Prenent l'aperitiu a la terrassa del Colón, em contava, no fa gaire, com els artistes de Cerdanyola trobaven superior el seu cubisme a la seva modalitat actual. Certament el cubisme de l'artista bretó és de qualitat; amb el de Picasso, Braque i el d'algun altre, restarà en la història com a exemplar; però els temps del cubisme no poden tornar per ara. Metzinger elogiava la llibertat estructuradora de l'art abstracte, i deia que el sotmetre's a l'objecte era un gros entrebanc a la creació.

Es cert. Però, és un bell entrebanc indispensable a la pintura i a l'escultura. Cal dir, en honor a la veritat, que Metzinger no cultivà mai l'abstracció per a «épater le bourgeois»; en ell l'abstracte fou més aviat una necessitat constructiva, és a dir, desig de concreció. Una mena de net retorn a l'eufòrnia, negligida sovint per l'impressionisme. Ingres, a fi de comptes, fou sempre el bon model del definidor del cubisme.

Aquest desig de concreció — d'estructura i de ritme — ha perdurat en

la modalitat neo-objectiva de Metzinger. Reproduïm avui una de les darreres obres del pintor, «Noia amb un colom», en la qual es manifesten intrínsecament les qualitats essencials del seu cubisme: Intelligència insubmissa; línies i volums sotmesos a una voluntat creadora—ordenadora. Ni el «mignon» del tema no ha pogut abatre l'estricta severitat de concepció. El cubisme és ací latent, cast: no és cap espectacle.

Es l'etern del cubisme el que trava l'objecte: el que ha tractat tostemps la pintura clàssica, feta a base de proporció de composició. La mansuetud intel·ligent de Metzinger l'ha conduït a la Tradició. (Les obres creades amb esperit tradicional, poden posseir, a fi de comptes, la seva sorpresa — la seva novetat — i contindran, almenys, la sorpresa no menyspreable d'una joventut eterna.)

Cal remarcar també que el cubisme de Metzinger que naixia com una reacció enfront de l'impressionisme, en la lluita contra aquest anà absorbint, de mica en mica, les qualitats essencials del moviment pictòric capitanejat per Monet. L'esperit recercador insubmiss del «pionnier» del cubisme, ajuntat a una consciència lúcida i mansa, han conduït l'artista a una veritable síntesi. Per això les darreres obres de Metzinger no neguen l'impressionisme en tot el que té de qualitativament sensible, sinó que el sotmeten a l'ordre ascèticament formal dels cubistes i dels acadèmics.

Es a dir, que així que el cubisme ha



Jean Metzinger  
«Noia amb un colom»

deixat d'ésser un espectacle, ha servit per a restaurar l'equilibri i la norma. Per la qual cosa es pot dir que no hi ha res tan allunyat de l'essència del cubisme com la banalització decorativa de l'estil cubista dels bars i les perqueries a la moda. Un examen atent dels fenòmens estètics desenvolupats en aquestes darreres dècades porta de dret a aquesta conclusió: el cubisme fou una desviació en profunditat, mentre que l'estil cubista aplicat a l'arquitectura i a la decoració no és altra cosa que aprofitament lleuger de les aparences del cubisme pictòric. Únicament cal dir que les aparences del cubisme foren el més dissortat del moviment.

## LA REVELACIÓ D'UN GRAN NOVELLISTA

per Manuel de Montoliu

En el seu recent llibre sobre «François Mauriac i el problema del novel·lista catòlic», el sagacíssim crític Charles du Bos remarca que «la veritat del novel·lista és inversa respecte a la del filòsof, perquè la veritat objecte de la recerca d'aquest no és una veritat «transhumana», immaterial, sinó tota incrustada en l'element humà, indissociable del pes humà. Una segona distinció molt encertada fa du Bos en el mateix llibre entre el novel·lista en general i el novel·lista catòlic. «No hi ha cap diferència, diu, quant a la matèria que ells informen i quant a la veritat que han de reflectir... Solament, idèntiques en elles mateixes, aquesta matèria vivent i aquesta veritat humana s'ofereixen al novel·lista catòlic en totes llurs «dimensions», són apercebudes o haurien d'ésser apercebudes per ell en totes llurs dimensions: el nucli central, el nucli humà es perllonga per a ell, en les dues direccions d'«abaix» i d'«adalt», per franges infrahumanes i suprahumanes». L'essencial per al novel·lista catòlic és que la seva obra sigui un fidel reflex de l'acte creador del món i que el panorama de vida humana que ell vol representar en la seva obra sigui contemplat per ell a la claror de l'absoluta i total veritat de la seva fe.

Una obra de gran volada, en la qual troben compliment aquestes notes distintives de la producció del novel·lista catòlic, sortí a França l'any passat, i produí en l'ambient intel·lectual francès una justificada sensació. Em refereixo a la novel·la de J. Malègue, «Augustin ou le Maître est là» (Editions Spes, Paris, 1933), obra d'extraordinàries proporcions, publicada en dos volums comprnent mil dues centes vint-i-cinc pàgines. És la història de l'evolució espiritual d'un jove des de la seva educació escolar fins a la seva mort prematura en un sanatori per a tuberculosos. En aquest curt període, el protagonista viu intensament tots els estats d'esperit de la seva generació, i sofreix les influències del pensament i de la filosofia de l'escepticisme i de la incredulitat dels nostres temps. La fe ingènua de la seva infància, nodrida solament de sentimentalisme, trontolla i sofreix el primer ensorrament en rebre

la topada de les ciències històriques aplicades a l'exègesi dels llibres sagrats. La seva intelligència es sent desarmada davant les objeccions de la crítica lliurepensadora a la historicitat dels Evangelis. La seva fe no troba l'auxili de la raó en el moment crític i no troba en la intelligència aquell aliment, aquella ardor que li donaven, quan era infant, l'olor de l'incens, la resplandor dels ciris i el misteri de la litúrgia. L'infant creient es torna un jove indiferent, turmentat per tota mena de dubtes, al qual, però, no satisfà el racionalis-



J. Malègue

me negador de Déu. En el seu llibt d'agonia, després de sofrir un calvari de dolors i adversitats, retorna, regenerat i purificat, a la fe de la infància.

L'obra de J. Malègue és interessant, no sols pel seu protagonista, representatiu de la profunda inquietud religiosa de la nostra època en els medis intel·lectuals, ans encara com a reflex dels costums i de la mentalitat de diferents zones del món modern. En aquesta obra l'autor ens pinta tres diferents ambients: el rural, en el qual situa la família del protagonista, gent benestant de les muntanyes de l'Auvernia; l'intel·lectual del món escolar i univer-

sitari de París i de França, en general; i, finalment, el de la noblesa i la gran burgesia de França. La pintura alternada d'aquests tres nuclis tan diferents dona varietat a la narració.

Es una obra puixant i original, on l'autor, per tal de descriure fidelment la crisi espiritual del protagonista, aboca en les seves pàgines un desversall de problemes, tesis, consideracions, pensaments, verament portentós. L'obra té grans defectes. No és el menor el de les grans llacunes que es troben en l'evolució del protagonista. Donat el propòsit «totalitari» de l'autor, calia que ho contés tot amb tots els detalls, com observa André Thérive. Calia, en un mot, envestir francament una obra de deu o quinze volums, a l'estil del «Jean Christophe» o «A la recherche du temps perdu».

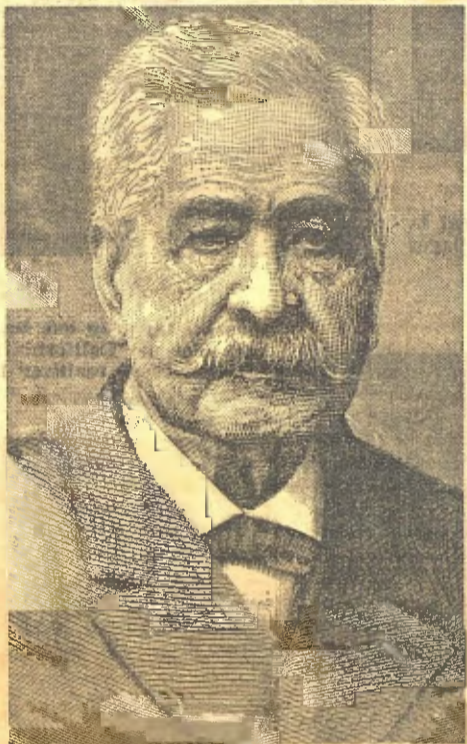
Amb tots els seus defectes, però, l'obra de J. Malègue és d'una qualitat excepcional pel sentit íntim que la informa. Un esperit superficial podrà veure en aquest llibre la història, més o menys tendenciosa i proselitista, de la crisi religiosa d'un intel·lectual, seguida d'una conversió a la fe de la infància. No és res d'això. La finalitat de l'autor es troba definida en forma condensada en el mateix títol: «Augustin ou le Maître est là». Agustí pròpiament no perd la fe; ell solament deixa d'ésser conscient de la seva fe; la fe virtualment no l'ha abandonat mai; el Mestre és allà al fons, al davant, de la seva ànima; segueix sempre present. Ell, però, atacat de ceguesa, no és conscient de la presència del Mestre. És necessari que vingui la mort a avisar-lo d'aquesta presència perquè ell torni a ésser-ne plenament conscient. Així, doncs, el llibre té un profund sentit místic i tendeix a mostrar-nos que l'home que es creu més alliberat de la idea i del sentiment de Déu, tanmateix continua vigilat per Ell. Una glossa novel·lada de la profunda observació agustiniana: «Mecum eras, et tecum non eram».

I, finalment, l'obra de Malègue ens ve a demostrar com en la vida espiritual i àdhuc intel·lectual d'un home hi ha matèria novel·lable d'un interès humà molt superior al que presenten els temes vulgars.

# Cinquanta anys abans de l'escàndol de Stavisky, el del Canal de Panamà assolí encara unes majors proporcions.-La figura de Ferran de Lesseps

Afer Stavisky. Tot en va ple. Els diaris hi han dedicat centenars de columnes de text. A tot França i àdhuc a tot el món no es parla d'altra cosa. Als passadissos dels Parlaments, a les cancelleries, a les ambaixades, als ministeris, als centres polítics i als financers, als llocs de reunió de periodistes, al cafè, al cinema, tothom en brum.

Al principi, hom parlava de cinquanta milions; després hom parlà de cent;



El gran Ferran de Lesseps, «perforador d'istmes»

al cap d'uns quants dies, eren ja tres cents; després pujaven a cinc o sis cents. A quants som, ara: a vuit, a nou cents, a mil milions?... Arriba que un hom en perd el compte, i ja no ve de deu o de cent més ençà o més enllà, tot i tractar-se de milions. Es produeix una dansa de xifres, de xecs, de talons, de compromisos, de compres, soborns, documents falsificats, telefonemes simulats, processos, aldarulls, empresonaments, tot barrejat amb crits i malediccions de les víctimes, amenaces de subversió, interpel·lacions, crisis de governs, averanys apocalíptics, que us fan rodar el cap. I mentre planyeu els pobres que s'hi enganxaren els dits i us horroritzeu de l'enormitat d'una pèrdua de sis, de vuit cents, potsor de mil milions, exclameu: — Quin escàndol! Una cosa així no s'havia vist mai!

I bé, doncs: a poc a poc. Un desastre com aquest, i molt pitjor, s'havia vist. L'escàndol d'ara és gran; tractar de rebaixar-lo seria innocent; però creure's que no té precedents seria també creure massa. Recordem, per exemple, l'escàndol del Panamà; el desastre i les pèrdues de l'afer del Panamà són encara molt més formidables que no l'afer Stavisky.

No retraïem un assumpte reculat de la història, en què el fabulós i el legendari poden mesclar-s'hi fàcilment. És un afer perfectament contemporani, esdevingut a la mateixa França, fa no gaire anys. No són excessivament vells, ni tal vegada vells, molts dels qui se'n recorden, per haver-lo «viscut».

Però, és clar, d'aquells dies als dies d'avui han succeït tantes coses, que hom no es recorda del passat. I és això, per a recordar-ho, que ara ens recordem de fer-ne nosaltres — nosaltres que no ho visquérem — una reconstrucció molt esquemàtica i sintètica. Però que, sintètica i tot, i fragmentària, sigui prou per a tenir una idea de la magnitud de l'escàndol.

## L'apoteosi d'un déu

Una figura central emergeix del fons de l'assumpte del Panamà: Ferran de Lesseps. Com hi ha una figura central en l'afer Stavisky, o sigui l'Stavisky mateix; cuitem a dir que amb diferències

enormes; seria pecat intentar tan sols de comparar l'un amb l'altre.

Era un dia d'agost — la Mare de Déu d'Agost —, a l'any 1869. Per primer cop, les aigües del mar Roig i les del Mediterrani es confonien en una abraçada que podríem qualificar de còsmica. La humanitat en va ésser commoguda fins al més pregon. Semblava impossible! Mants savis havien dit que allò era impossible. Allò que havia estat el somni dels Faraons, projecte dels àrabs, i al capdavall una de tantes fantasies de les Mil nits i Una, esdevenia realitat, gràcies al geni de Ferran de Lesseps. I tothom posava Ferran de Lesseps als núvols. En altres temps, hauria estat proclamat déu, i li haurien bastit temples. El dia 17 de novembre del mateix any, se celebrava la inauguració oficial del Canal de Suez, amb una pompa extraordinària. Hi era, en persona, l'emperadriu Eugènia, diversos sobirans, esquadres, prínceps, ambaixadors. Tot el món hi era concentrat. Poques solemnitats a la història com la solemnitat del Canal de Suez... No hi mancava, naturalment!, la representació catalana: hi era l'Almirall, i amb ell d'altres. Hom recorda que en haver-se de celebrar un ball de gran gala, a un lloc un xic distant del centre, i no havent-hi il·luminació en el camí, que la comitiva i els convidats havien de fer, hom disposà a l'una i a l'altra banda d'aquell uns rengles com d'esclaus amb torxes enceses. En passar Valentí Almirall, amb els seus companys, entre els esclaus de torxes, un d'aquests, bo i proferint certa interjecció, henchà l'estre llumínic i s'atansà amb alegria al grup de l'Almirall (que havia reconegut com a catalans per llur idioma) i exclamà: jo també sóc dels vostres, també sóc català!

La festa de Suez fou una cosa de no dir. Amb aquell Canal començava per a la humanitat una vida nova. I d'aquest nou tombant de la història, el protagonista, l'heroi, el geni era Ferran de Lesseps. I Lesseps fou proclamat l'home més gran del món; i pels francesos mateixos l'home més gran de França. A Barcelona, on «el perforador d'istmes» havia estat de cònsol, aleshores del bombardeig de l'Espartero, no manca el tribut de glorificació a Ferran de Lesseps, a qui és dedicada la plaça que actualment duu el seu nom (abans, «plaça dels Josepets»).

## L'abisme del Panamà

Si havia estat possible la perforació de l'istme de Suez (per què no havia d'ésser-ho la d'un altre istme, el de Panamà, amb la perforació del qual tants d'avantatges — tants o més que amb la de Suez — s'obtidrien?

El primer cop havia estat donat i el segon no trigaria. En efecte, l'enginyer Bonaparte-Wyse (nom prou conegut en els medis intel·lectuals catalans d'aquell temps), renebot de Napoleó I, fill de Tomàs Wyse i de la princesa Leticia Bonaparte, ideà el projecte d'un canal travessant l'istme del Panamà; i com que no podia pensar-se en la seva realització sense el màgic Ferran de Lesseps, es trobà amb aquest. «Després de la inauguració del Canal de Suez — declarava Carles de Lesseps, — no hi ha hagut inventor que no hagi volgut consultar amb el meu pare sobre el seu invent».

Diu que vers mitjan segle XVI, els espanyols ja havien tingut la idea de foradar aquell istme; i que a començos del XIX, Bolívar, per indicació del baró de Humboldt, havia de fer algunes provatures. La veritat és que ara anava de bo de bo i en 1876 es constituïa a París la «Société civile internationale del Canal interoceanique», amb el nom de Ferran de Lesseps per bandera i sota la direcció del general hongarès Türr, damunt els plans de Bonaparte-Wyse.

I França, que creia a cegues en el geni de Lesseps — el més gran dels francesos — començà d'abocar-hi milions i milions. El primer de gener del 1880, una filla de Ferran de Lesseps donava el primer cop de pic simbòlic.

L'any 1881, les obres ja eren en gran tren, i es descabdellaven en anys successius. No sense dificultats; però no mancaven milions, a cents. Mentrestant, cap allà Corint, una altra Companyia francesa, sota la direcció del mateix general hongarès Türr, començava les obres de perforació de l'istme d'aquell nom; obres que ja havien estat començades per Neró, i que ara es reprenien damunt plans del mateix Lesseps, seguint el traçat de l'emperador romà. Era una febre de voler unir aigües de mars diversos. I Lesseps no podia mancar en cap d'aquestes empreses: per això l'anomenaven «el perforador d'istmes». Les obres de Panamà seguien; però cada cop amb més dificultats; vides i milions s'hi enterraven a dojo. Fins que a l'any 1888, hom ja no pogué tirar més endavant i el fracàs de l'empresa es declarà rotundament.

## L'escàndol de Panamà

La declaració de la fallida de l'empresa del Canal interoceanic produí una



Traçat primitiu del Canal de Panamà, (que després fou modificat) degut a Bonaparte-Wyse, junt amb Reclus i Sosa

sensació i una emoció inenarrables. I ja som de ple al famós «escàndol de Panamà». Un escàndol sense fons, que mantingué en tensió l'opinió pública internacional durant «prop de deu anys»; és a dir que a les darreries del segle encara cuejava. Provarem de resumir-ne algunes dades per a evocar la seva monstrositat.

¿Quina pèrdua representava, el desastre de Panamà? Fa un xic de mal dir d'una manera exacta. El càlcul més corrent és de 1.500 milions (diem, avui, uns 3.000 milions). I afegia un diari de l'època: «No és aventurat d'afirmar que el procés del Panamà ha produït en la cartera francesa una depreciació de més de 2.800 milions de francs; doble pèrdua de la del capital, accions i obligacions» (diem, avui, uns 6.000 milions; els quals, ategits als anteriors, representen uns 9.000 milions!).

«Estafada gegantina — deia un diari, — la més gran i més audaç potsor que registra la història; en la qual han estat distribuïts a persones complaents xecs anònims per valor de 327 milions, pagats per les oficines de la Companyia, a les costelles dels accionistes i obligacionistes».

Us hi heu fixat: 327 milions per a «persones complaents»; és a dir, corrupció i venda de consciències. En aquest punt, el llot de la maledicència atenyé en quantitat i en intensitat, de baix a dalt i en totes direccions, proporcions fantàstiques. Vegeu-ho:

Un dia, per exemple, el diari «Libre parole» publicava la següent relació d'altres diaris i individus que havien cobrat de la Companyia, amb el títol d'«Una llista de publicitat per al Canal de Panamà», de la qual llista treiem les dades següents:

«Estafette», 21.000 francs; «Gaulois», 189.000; «Justice», 111.500; «Voltaire», 88.666; «L'Univers», 24.450; «République française», 106.000; «La Petite République française», 69.000; «Revue des Deux-Mondes», 57.381; «Rappel», 98.750; «Radical», 77.800; «Petit Parisien», 88.000; «Petit Journal», 504.887, més altres 69.646; «Paris», 81.450; «Paix», 40.900; «Soleil», 42.000; «Le Soir», 107.700; «XIX Siècle», 92.000; «Le Siècle», 84.000; «Echo de Paris», 40.000; «Le Droit», 36.000; «Lanterne», 206.000; grup de «Marsillaise», «Réveil-Matin» i altres, 67.000; baró de Reinach, 3.015.000; Laurent (de «Le Jour»), 19.000; Veil-Picard (de «Le Matin»), 31.000; H. Simond (administrador del «Radical»), 75.000; Victor Simond, 100.000; Crespin, 92.000; Millaud (de «Le Figaro»), 12.350; A. Meyer (de «Gaulois»), 32.300; Marteau, 12.000; Martin, 25.000; Périvier, 30.000; De Rodays, 20.000; Rodriguez, 36.617; Rodriguez («Bolsa para todos»), 59.900; Capuchon (administrador del «Parti ouvrier»), 50.000; Lagrange, Cerf i Cia., 1.999.088; etc.

Heu llegit un tal «baró de Reinach». Aquest, junt amb un Corneli Herz i un Artón, van jugar paper importantíssim i complicadíssim en l'afer. I el baró de Reinach es suicidà, en circumstàncies també misterioses (com l'Stavisky).

Segons declaració de perit oficial, les despeses de publicitat de la Companyia del Panamà eren de 105 milions, que no resultaven justificats.

Hom digué que algunes de les quantitats (300.000 francs) repartides a persones assenyalades dins el camp de la premsa, ho foren a indicació no menys que del President del Consell de Ministres, M. Floquet.

M. Eiffel, el de la famosa torre d'aquest nom, per a congraciar-se el món governatiu, s'associà el concurs de M. Hébrard, director de «Le Temps»; aquest senyor obtingué una comissió de 1.700.000 francs.

Eiffel mateix havia rebut 33 milions per a la construcció d'excluses... i hom diu que no féu res.

(Continuarà)

Llais BERTRAN i PIJOAN

(Gravats, arxiu de l'afer)

# L'ACTUALITAT GRAFICA MUNDIAL



**Coses de circ**

De la vida del circ encara no està enterament esgotada la bellesa de les figures equestres. En aquest gravat veiem dues germanes, dalt de cavall, realitzant una bella figura.



**Solcar la terra**

El pagès té moltes tasques a realitzar per la primavera, per bé que utilitzi la tècnica més moderna o bé sotqui la terra amb bous, com ho fa aquest pagès de Bèlgica.



**Cercadors moderns d'or**

Més ací un grup que ha trobat una diversió excel·lent provant sort en la recerca d'or per Califòrnia del Sud. Un dels atractius d'aquest nou esport és de realitzar la feina amb l'ajut de paelles velles.



**Serajevo**

Aquesta ciutat històrica, el nom de la qual sempre anirà unit a la Gran Guerra, ha tornat a ocupar l'actualitat per la catàstrofe ocorreguda en les seves mines de carbó.



**Sense superstició**

Aquests nord-americans han volgut demostrar que no són supersticiosos. S'han casat en divendres i un dia 13, i després de la cerimònia han encès tres cigarretes amb un mateix llumí.



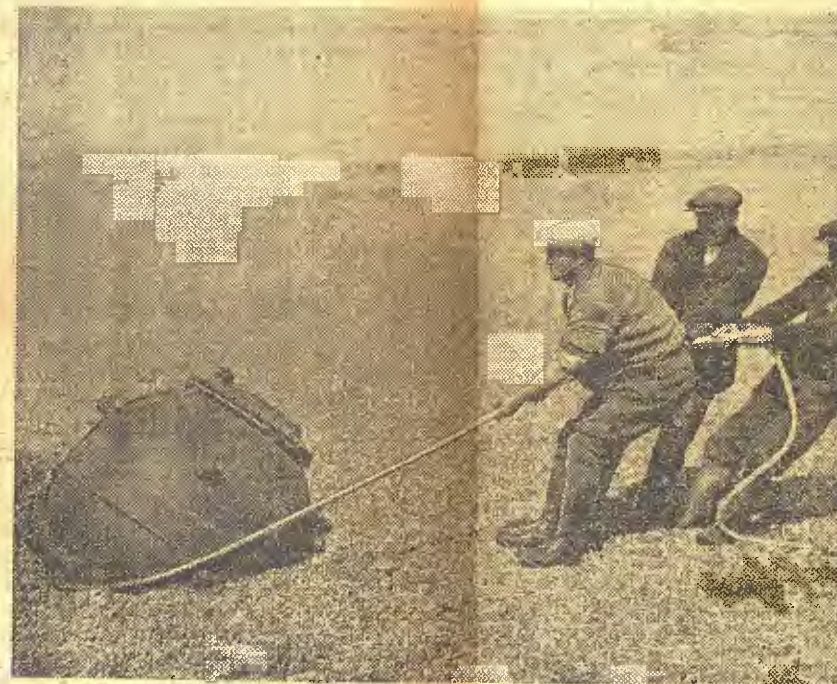
**Una cursa contra el rellotge**

Aquesta noia de 19 anys, funcionària de la Cambra dels Comuns, ha sortit victoriosa del seu intent de travessar el punt de Westminster mentre el rellotge de la torre donava les dotze campanades.



**Fins els gossos...**

Els capricis de la moda no respecten res. Heus ací una americana passejant el seu gos esquilat d'una manera modernista.



**Mines flotants**

Molts anys després d'haver finit la guerra europea, encara es troben pel mar mines flotants. Una d'aquestes perilloses mines ha estat emmenada fins a la costa anglesa.



**La fira de primavera a Spreewald**

Aquesta pageseta que assisteix a la fira de Hottbus menja amb plaer un panet i salsitxa com els que es troben a les fires.



**Neville Chamberlain**

Després de la presentació del darrer pressupost, el ministre anglès de Finances ha passat a gaudir de la popularitat màxima. En el gravat el veiem al costat de la seva muller.



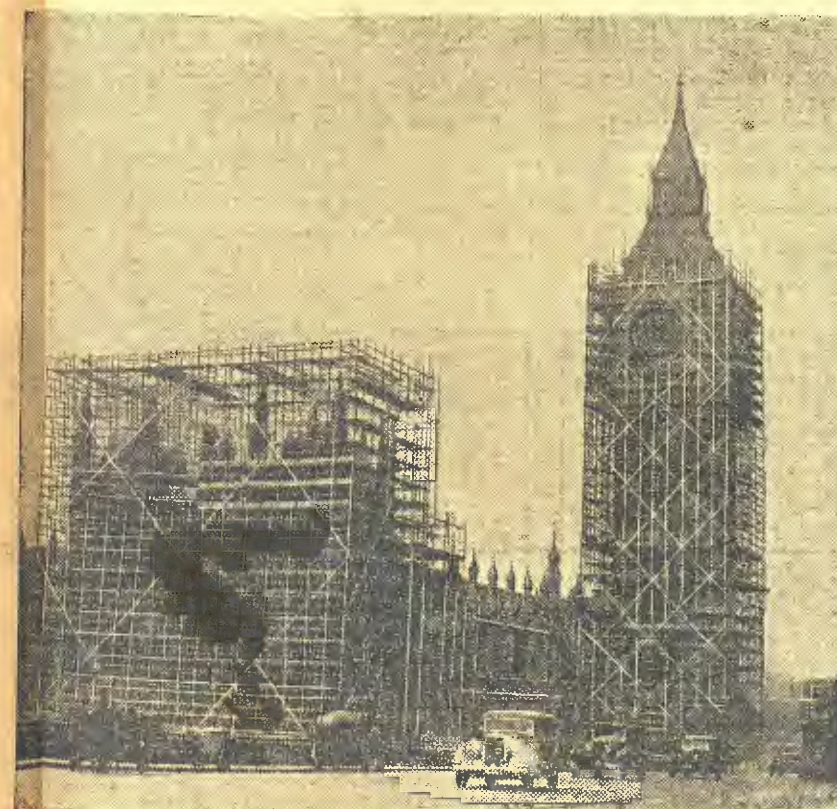
**Els nacionalistes grecs**

Heus ací un carrer d'Atenes durant el pas de nacionalistes grecs. Tots porten el famós vestit de pagès grec i marxen amb ordre perfecte.



**L'interès esportiu i el confort**

Els espectadors interessats en unes grans curses automobilístiques que s'han corregut a Alemanya han cercat el sistema de ligar l'interès esportiu amb la comoditat. Alguns, com es veu en aquest gravat, han resolt el problema.



**La reparació del Parlament anglès**

La famosa Torre del Rellotge i el Parlament han estat encerclats per una boïta, per reparar les obres de pedra. Es necessitaran alguns anys per acabar aquesta feina. En el gravat veiem el Parlament i a la dreta la famosa torre.



**També a Nova - York**

Els braus fan de les seves allà on poden. En el gravat veiem uns americans jugant i defecant-se, de la manera que poden, d'un brau que s'havia escapat.

# Maria Chapdelaine

per Louis Hémon

(Es propietat d'Editorial Catalana S. A.)

I

«Ite missa est».

La porta de l'església de Peribonka va obrir-se i els homes van començar de sortir.

Un moment abans, aquesta església semblava desolada, ajocada a la vora del camí del ribatge de dalt, sobre el riu Peribonka, la capa del qual, glaçada i coberta de neu, semblava ben bé una planúria. La neu ja espessa, també, sobre el camí i sobre els camps, car el sol d'abril a penes enviava, entre els arbres grisos algun raig sense color i encara no havien arribat les grans pluges de primavera. Tota aquesta blancor freda, la petitesa de l'església de fusta i de les cases escaduseres al llarg del camí, la llinda ombrívola del bosc, tan a prop que semblava una amenaça, tot paria una vida dura en un país àster. Però vet aquí que els homes i els joves traspasaren la porta de l'església, s'ajuntaren a colles a l'ampie replà i els compliments jovials, les dites burletes llençades de l'una colla a l'altra, la mescla constant de frases serioses o alegres pal·saren de seguida que aquests homes pertanyien a una rassa empedreïda d'invencible alegria i a la que res no pot impedir de riure.

Cleofàs Pesant, fill de Tadeu Pesant, el ferrer, ja d'orella d'un vestit d'estiu de color clar un vestit americà, d'amples muscleres encolxades; com que encara feia fred aquest diumenge, guaitava una gorra d'hivern, una gorreta de roba negra, amb les orelletes folrades de pell de llebre, en lloc del barret de feltre dur que li hauria agradat de portar.

Al seu costat, Egidí Simard i d'altres que com ell havien vingut de lluny en trineu, en sortir de l'església es cordaven els braços de pell que s'apretaven al cos amb xarpes vermelles. Joves del poble, molt elegants amb les seves pel·lisses de coll de llúdria, parlaven amb diferència al vall Nazari Larouche, un home gris, d'amples espatlles ossades, que no havia canviat gens, per anar a missa, el seu vestit d'hivern.

— I doncs, senyor Larouche, tot va bé a l'altra banda de l'aigua? — No va pitjor, jovenalla. No va pitjor!

Cadascú treia de la seva butxaca la pipa i la bufeta de porce plena de fulles de tabac picades a mà i començava a fumar amb un aire content, després d'una hora i mitja d'estar-se encogits. Tot aspirant les primeres pipades parlaven del temps de la primavera que venia, de l'estat del glaç al llac de Sant Joan i en els rius, de llurs afers i de les notícies de la parròquia, a tall d'homes que només es veuen un cop a la setmana a causa de les grans distàncies i dels mal camins.

— El llac encara serveix -- digué Cleofàs Pesant --, però e's rius

ja no són segurs. El glaç s'ha esquerdat aquesta setmana, arran del banc de sorra de davant de l'illa, illa on hi ha hagut forats calents tot l'hivern.

Altres començaren a parlar de la collita probable abans i tot que la terra s'hagués mostrat.

— Jo us dic que l'any serà pobre -- feu un vell --, perquè la terra s'havia gelat abans de les darteres neus.

Després, les converses varen anar llanguint i hom es girà cap al primer graó de l'escala, des d'on Napoleon Laliberté es preparava a cridar, com cada setmana, les noves de la parròquia.

Romangué immòbil i mit alguns instants, esperant silenci, amb les mans al fons de les butxaques del seu gran abric de llop ceber, arrugant el front i mig tancant els ulls vius sota la gorra de pell profundament enfonsada; i quan vingué el silenci, va posar-se a cridar les noves amb totes les seves forces, amb la mateixa veu del carreter que encoratja els seus cavalls costa amunt.

— Tornaran a començar els treballs del malleó... he rebut els diners del govern i tots els que vulguin llogar-se no han de fer sinó venir-me a trobar abans del toc d'oració. Si voleu que aquest diner quedi a la parròquia en lloc de tornar a Quebec, veniu a parlar-me per allistar-vos tot seguit.

Alguns van anar-se'n cap a ell; d'altres, des preocupats, s'accontentaren rient. Un envejós digué a mitja veu:

— I qui serà «foreman» a tres piastres diàries? El bon home Laliberté.

Però això ho deia més per mofa que per malícia, i acabà per riure, també.

Sempre amb les mans a les butxaques del seu gran abric, redreçant-se i quadrant les espatlles sobre el graó més alt de l'escala, Napoleon Laliberté continuava cridant molt fort:

— Un agrimensor de Roberval vindrà a la parròquia la setmana entrant. Si algú es vol fer mesurar els seus lots abans de tornar a alçar les tanques, que ho digui.

La nova caigué en la indiferència. Els cultivadors de Peribonka no s'accontentaven a fer rectificat els límits de les seves terres per guanyar o perdre uns quants peus quadrats quan els més valents encara havien de desbrossar els dos terços de llurs concessions, innumbrables funegues de bosc o de pla per conquerir.

Prosseguia:

— Aquí hi ha dos homes amb diners per comprar pel·leteries. Si teniu pell d'ós o de marta c de rata muscada o de guineu, aneu a veure'ls a la botiga abans de dimecres o bé adreceu-vos a Francesc Paradís, de Mistassiní, que els acompanya. Tenen força diner i paguen bitllo bitllo les pells de primera classe.

Haviat acabat les noves i baixà els graons de l'escala. Un home net esmerlit ocupà el seu lloc.

— Qui vol comprar un bonic porcell de la meua gran raça? -- pre-

guntà, assenyalant amb el dit una massa informe que s'agitava als seus peus, en un sac.

Una gran riallada va respondre-li.

— Són coneguts els cores de la gran raça d'Hormidas. Grossos com esquirols per saltar les tanques.

— Vint-i-cinc cèntims! -- cridà un jove, per riure.

— Cinquanta cèntims!

— Una piastra.

— No siguis boig, Joan. La teua dona no et deixarà pagar una piastra per un porc com aqueix.

Joan s'obstinà.

— Una piastra. No me'n desdic.

Hormidas Bérubé feu una ganyota

i els gipons de llana del país, i un foraster s'hauria estranyat de trobar-les gairebé elegant en el cor d'aquest país salvatge, tan típicament francès, entre els grans boscos desolats i la neu, i tan ben posades, de segur, aquestes pageses, com la majoria de les burgesetes de les províncies de França.

Cleofàs Pesant esperà Lluisa Tremblay, que estava sola, i se n'anaren plegats cap a les cases, al llarg de la vorava de taulons. D'altres s'accontentaren de canviar amb les noies tot passant, frases plaerits, tutejant-les amb el tutejament fàcil de país de Quebec, i també

una terra a l'altre banda del riu, més amunt d'Honfleur, en el bosc?

— Això mateix.

— I la criatura que va amb ell, és la seva filla, eh? Maria...

— Sí. Des de fa un mes era a Saint-Prime, amb la família de la seva mare. Els Bouchard, parents de Wilfrid Bouchard, de Saint-Cédeon...

Les mirades curioses s'havien girat cap dalt de l'escala. Un dels joves feu a Maria Chapdelaine l'homenatge de la seva admiració pagesa:

— Una noia maca! -- digué.

— Cert! Una noia maca i valenta. Es llàstima que resti tan lluny d'aquí, en el bosc. Però com podrien els joves del poble anar a veure a casa d'ells, a l'altra banda del riu, dalt dels salts d'aigua, a més de dotze milles de distància, i les últimes milles quasi sense camí?

L'esguardaven amb somriures manefles, tot parlant d'ella, la bella noia quasi inaccessible; però quan va baixar els graons de l'escala de fusta amb el seu pare i passà prop d'ells, es varen encogir, recordant barrejerament, com si els hi haguessin alguna cosa més que el riu per travessar i dotze milles de mals camins en els boscos.

Es grups formats al davant de l'església es dispersaren poquet a poc. Uns tornaven a casa seva, informats de totes les noves; altres, abans de marxar, anaven a passar una hora en un dels dos llocs de reunió del poble: la rectoria o la botiga. Els que venien dels «grans», aquests llargs alineaments de concessions al límit de la selva, deslligaren l'un després de l'altre els cavalls arrencats i conduïen llurs trineus sota els graons de l'església per fer-hi pujar dones i infants.

Samuel Chapdelaine i Maria havien fet només uns quants passos de camí quan un jove va encontrarlos.

— Bon dia, senyor Chapdelaine. Bon dia, senyoreta Maria. És un «adon» que us trobi, per tal com la vostra terra és més amunt, al llarg del riu i jo no vinc sovint per aquí.

Els seus ulls ardis anaven de l'un a l'altre. Quan els apartava semblava que fos solament amb reflexió i per polidesa i ben aviat revenien i llur esguard esgarriapava el rostre, interrogava novament, clar, penetrant, ple d'ingenua avidesa.

— Francesc Paradís! -- exclamà el pare Chapdelaine --. És, efectivament, un «adon», car feia molt de temps que no l'havia vist, Francesc. I vet aquí que ton pare és mort, tanmateix. Has conservat la terra?

El jove no respongué; mirava a Maria curiosament, i amb un somris senzill, com si esperés, a son torn, la paraula d'ella:

— Te'n recordes bé de Francesc Paradís, de Mistassiní, Maria? No ha canviat gaire.

(Seguirà)

Tomàs Garcès, traductor

PRATS, dibuixant



«L'esguardaven amb somriures manefles, tot parlant d'ella, la bella noia quasi inaccessible»

de menyspreu i esperà millors ofertes; però només vingueren acudits i rialles.

Durant aquest temps les dones havien començat a sortir de l'església, a llur torn. Joves o velles, boniques o lletges, anaven quasi totes ben vestides amb pel·lisses o amb abrics de roba espessa; car per aquesta festa única de la seva vida que era la missa del diumenge, havien deixat les bruses de tela gruixuda

perquè quasi tots s'havien criat junts.

Pite Gaudreau, amb els ulls girats devés la porta de l'església, anuncià:

— Maria Chapdelaine ha tornat del seu passeig a Saint-Prime, i heus ací el pare Chapdelaine que l'ha vingut a cercar.

Per algú de la vila, aquests Chapdelaine eren quasi estrangers.

— Samuel Chapdelaine, que té

## EL DO D'UN BON BRUIXOT



I

En la gran sala, il·luminada per tres finestres durant el dia i per llanternes durant la nit, de la part alta del castell edificat sobre el Mont-Negre, el Bon Bruixot feia 50 anys que treballava per trobar el mitjà de fer feliços els homes.



II

Després de rellegir molts llibres manuscrits pels seus antecessors de Màgia, va trobar en un d'ells la fórmula per a concedir als mortals la tan desitjada felicitat. Aquesta consistia a gravar en l'escorça d'un arbre les paraules FRUCTUS COELIS.



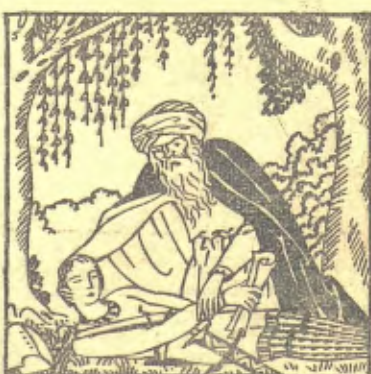
III

L'arbre faria magnífics fruits, i cada any, del primer que cauria de ses branques, en sortiria, per al qui l'arrellegués, l'objecte motiu de la felicitat. Content va sortir el Bon Bruixot del seu castell i se n'anà cap a veure els follets.



IV

Dedicant-se aquests a fer bé als animalets, a treure tresors de la terra, i a plantar arbres, millor que ningú podrien dir-li l'arbre preferit. Després d'explicar-los el motiu de la visita, van quedar que dintre pocs dies li dirien llur opinió.



V

Però esdeveniments sensacionals van tòrcer els plans del Bon Bruixot i dels follets. Retornant al seu castell va trobar ferit un emissari que portava una pergamí amb un ordre per al General dels exèrcits de Victòria XX, rei de Petulandia, que llavors estaven en guerra...



# LA NOVA CROADA DELS INFANTS

PER HENRY BORDEAUX



(Es propietat d'Edicions Fax)

SECRETARIA  
D'ESTAT  
de  
SA SANTESTAT

Núm. 69.818

Vaticà, 8 de març del 1914

Senyor:

El Sant Pare, Pius X, ha estat molt complagut en rebre la vostra obra titulada «LA NOVA CROADA DELS INFANTS» que heu tingut la fibial idea d'oferir-li en homenatge.

Inspirant-vos en el Decret QUAM SINGULARI CHRISTUS AMORE», heu volgut, en recordança de la peregrinació dels primers joves combregants francesos a Roma, l'any 1912, escriure pels petits francesos aquest llibre graciós que conta l'odissea de dos nois savoians que van passar els Alps per anar a demanar al Papa la Santa Comunió i donar-li les gràcies per haver-los permès de rebre, en una edat tan tendra, el Déu dels altars, Jesús-Hòstia.

El Sobirà Pontífex us felicita de la idea delicada, de la piadosa intenció que us suggerí i us féu emprendre aquest treball interessant, i us dona de tot cor a vós i a la vostra família la Benedicció Apostòlica.

Us agraeixo molt, particularment, l'ofrena de l'exemplar que m'heu ofert i aprofito de bon grat aquesta ocasió per manifestar-vos la meua felicitació ensems que la meua consideració més distingida.

R. Card. MERRY DEL VAL  
Al Sr. HENRY BORDEAUX  
Paris

PROLEG

TRES TITELLETES

Així fan, fan, fan  
tres petits titelletes.  
Així fan, fan, fan  
tres voltetes i se'n van.

Aquest capítol no forma part del llibre. Podeu saltar-lo, i àdhuc us ho aconsello. L'he escrit per a mi sol, em sembla amb una mica de tendresa, i només per alguns papàs i també algunes mamàs. Si mai no heu sabut ni sabeu copsar el cor de la xicalla, tombeu les pàgines de pressa, de pressa. Quan un escriptor té la certesa d'escriure per a satisfacció pròpia seria ben foll de preocupar-se de la satisfacció aliena.

\*

Una vegada hi havia tres titelletes... Us faran tres gentils reverències. I després ja no els veureu més. Però jo, més sortós, seguiré veient-los cada dia.

\*

Del primer, n'he rebut una lliçó,

una bona lliçó, en el passeig. Us ben asseguro que no la buscava pas, i encara en sento la humiliació.

Es una noieta, un petit escrupolós de noieta de res, ni mica més gran que això, i encara! Ja la coneixeu. No la coneixeu? Si que us planyo de no conèixer la Pauleta! Jo us la presentaré, o millor dit, jo us presentaré a ella, perquè de gent gran, avui, se'n troba tanta com se'n vol, mentre que d'infants, tothom sap que ja no n'hi ha. No sé pas quina acollida us farà la Pauleta; tal vegada bona, tal vegada dolenta, potser les dues coses a la vegada. Mireu d'ésser-li plaents, que és molt millor. Si no, us espavilarà, com va espavilar-me a mi.

Per tal que compregueu tota la seva impertinència, cal que en

cim d'un penyal segur, una vegada passat un passadís relliscós, vaig haver-me de sentir: - Vols que t'ajudi?

Un dia ens va sorprendre una pluja que queia a bots i barrals i ens vam refugiar sota un castanyer molt gros. Malgrat la seva valentia la tempestat li feia una mica de por.

—No marxaràs pas, oi? —va dir-me.

—Qui?  
—El castanyer.

L'havia tapada amb la meua esclavina, en la qual desapareixia tota entera, llevat la seva corona. D'una fulla una gota li va caure al nas. Vaig mirar-la; va posar-se a riure. I va ésser el seu riure el que la tranquil·litza.

Una altra vegada, també al camp,

clavells boscos, uns minsos clavells roses, florits al capdamunt d'unes tiges llargues. Era molta gimnàsia per una collita ben magra. Però els infants es riuen dels esforços que exigeixen. Jo crec que tots nosaltres fem el mateix. En el torrent n'hi havia molts de clavells boscos. Després d'haver-ne tret tres o quatre, desitjós d'acabar de pressa i de sortir-ne, crido a Pauleta:

—Quants en vols?

—Tots almenys.

Dimoni! Senyoreta, no sereu pas gens fàcil d'accontentar.

A més a més, no cal pas dubtar amb ella. Ric, ric: tot ho resol amb competència. ¿Per ventura no està al corrent de les darreres prescripcions socials? La llei del treball no té secrets per ella. De bona gana

tot seguit venia a constatar-ho en mi.

La seva biografia ja és tan plena d'esdeveniments que, prou ho veieu, no acabaria mai. Crec que aquesta claror naixent esdevindrà una claror ben viva.

Ara m'adono, però, que encara no us he contat la lliçó que ella va donar-me. Vosaltres mateixos jutjareu de si no hi ha motiu d'estar mortificat.

Era la vigília del primer de gener. La seva mare me l'havia confiada per treure-la una mica a fora.

—Sobretot, m'havíeu recomanat, no li compreu res. Es el dia de les estrenes i els obsequis ens plouen de tots costats.

I molt injustament afegí:

—La teniu massa amanyagada. Com si mai hagués amanyagat la Pauleta.

Vam dubtar entre anar al Jardí de les Plantes, on hi ha una gran ocellada, o al Jardí d'Acclimatació, on es dona de menjar als cérvols en el palmell de la mà, però finalment vam anar als Camps Elisis.

El fred, que era viu i sec, animava les seves galtes. El coloret li manca sovint. L'aire, precisament, li'n donava. Estava particularment, meravellada de tant en tant la mirava per veure si seguia estant-ne. Temia que no canviés en perjudici seu. Les coses massa bones no poden durar gaire. Però no canviava gens ni mica, i les roses de les seves galtes m'encisaven.

Els Camps Elisis eren atapeïts de parades ben proveïdes. Hi havia qui-sap-les nines i els titelles, penjats d'uns fils, per tal d'atreure les criatures. ¿Com és possible que els infants resistissin la temptació? Nosaltres, resistim gaire? La nostra valentia més gran és encara la fugida. Pauleta, molt entenimentada, i molt més seriosa del que m'hauria cregut, va demanar-me que li oferís una modesta galleda de fusta.

—Aquella?

—Sí, aquella.

Jo havia indicat la més senzilla. N'hi havia d'altres pirogavades i més temptadores. Vaig comprar-li la galleda de fusta. Després de la galleda va temptar-la una pala.

—Aquesta?

Era una pala vulgar, anònima, sense el més insignificant ornament. Vaig donar-li la pala. En efecte: ¿què és una galleda sense una pala per emplenar-la de sorra? Entre aquests dos instruments existeix una relació estreta, un lligam necessari que un papà no veu immediatament, però un infant comprèn de seguida. Després va venir el demanar una pilota. En veritat, la pilota ja no es relaciona amb res. El meteix que la corda per saltar. I que també em va ésser reclamada. Vaig comprar la pilota, vaig oferir la corda per saltar. Ara bé, en ceder a tot això, jo tenia una raó, una raó superior, que tots els pares que es preocupen de l'educació de llurs fills comprendran: jo volia sa-

(Continuarà)

Alfred GALLARD, traductor

Joan Vila, «D'Ivori», dibuixant



Papà; el teu front no està pas mullat... Tu no et guanyes el pa amb la suor del teu front.

poques ratlles us dibuixí el seu retrat.

Té deu anys, una caballera llarga i rinxolada, castany fosc amb reflexos daurats; uns ulls bruns, a la vegada càlids i profunds, en els quals sempre corre una espurna d'or, misteriosa, que no s'atura mai; un cosset lleuger i prim, i uns moviments ràpids, continus, sempre encisadors: no hi ha manera de fer-la estar quieta, i quan camina dirieiu que balla. Tal vegada sóc parcial perquè estic enutjat d'angè de la humiliació que m'ua infligit. Així, doncs, és evident que no en dic prou bé. Afegiu-n'hi per tal de restablir la veritat.

Tots dos ens vàrem passejar molt i molt. Es un companyó que no té por de res i que àdhuc té la coqueteria de les situacions més difícils. Tompoc no en té en les muntanyes. Després d'haver-la pujada, no pas sense un poc d'inquietud, al

corria davant meu. Els seus rinxols ja llargs ritmaven les seves corrides. Va aturar-se per collir una flor, de l'herba, d'arran mateix de terra, i acostar-la de seguida a la seva cara. Hom hauria dit que a cinc anys ja volia apoderar-se de tot el món. Quan va tornar prop meu, va dir-me:

—Papà, estimo el món.

—Tú estimes el món?

—Sí, ho estimo tot.

Ella ho estima tot: és ben bé això. Es precipita en la vida com en el jardí que vol respirar tot sencer. Encara no n'està associada. Aquesta aviesa, deliciosa de sorprendre, a vegades em fa por. ¿Serà possible que s'accontenti d'una sort vulgar? Jo li desitjo una sort daurada. Però tampoc no la satisfaria massa. Les nostres passejades m'ho han ben demostrat. Un dia va fer-me baixar a un torrent en el fons del qual havia vist uns

privaria de les postres, i fins i tot de l'àpat sencer, a tot aquell qui no hagués treballat. Us admira? Quan la coneixereu, res no us sorprendrà. Un dia se'm presenta a París a la meua cambra de treball. Tinc prohibit terminament d'entrar en la meua cambra de treball, però per ella no hi ha res sagrat. Així que va arribar al pany de la porta, s'introduí a casa meua com a casa seva, amb autoritat, però amb gentilesa. I heus ací que se m'acosta i em pega la maneta al front.

—Pauleta, nena, què vols?

—Però, papà, el teu front no és pas mullat.

—Però, ¿per quin motiu he de tenir el front mullat?

—Tu no guanyes el pa amb la suor del teu front.

Havia llegit a la Història Sagrada que l'home està condemnat a guanyar així el seu pa quotidià, i

## EL DO D'UN BON BRUIXOT



VI



VII



VIII



IX



X

amb els habitants de Iugolàndia. El va guarir amb el seu art màgic, es va assabentar de les barbaritats de la guerra i, veient escenes poc edificants, va tornar al seu castell tot capficat, després d'haver passat per grans i greus perills.

El general i el Rei Victòria XX es posaven d'acord, després de llegit el missatge que va decidir la victòria, sobre la millor manera d'exterminar definitivament els habitants de Iugolàndia, quan una sageta vingué a distreure per uns dies l'atenció dels protagonistes d'aquesta història.

El Rei amb gran agilitat va esquivar la sageta que anava de dret al seu magnànim cor, i quedà clavada en el corpulent tronc d'un arbre. Amb aquest motiu tothom el va felicitar per haver sortit iHès de la facècia, que justificava el seu nom de Victòria XX.

L'arribada dels vencedors de la guerra, entusiasmats malgrat els danys físics, donà un final apoteòsic als fets del dia, els quals no pogueren passar desapercebut del Bon Bruixot, qui, malgrat el seu retir, va ésser assabentat del culminant succés.

En tots els pobles del regne de Petulàndia foren aixecades estàtues a l'invencible Rei. Grans festes tingueren lloc fins en les mes petites villetes del regne de Victòria XX, el Magnànim, el Gran, el Valeros, etc. (Ningú no es recorda, per sort, d'exterminar els habitants de Iugolàndia).

# L'EMISSORA CATALANA, E. A. J. 15 RADIO ASSOCIACIO DE CATALUNYA UN INTERVIU I UN ARTICLE

## EL PUNT BASIC PER A LA RADIO

### EL QUE ENS DIU EL SENYOR LLORENS

Demanam pel senyor Llorens, amb el desig de fer-li unes preguntes sobre ràdio.

Jove, polít, atent, ràpid, brillant, el senyor Pau Llorens ens rep al seu despatx d'«Auto-electricitat». Li demanam un pensament pertocant la Ràdio Associació de Catalunya, la benemèrita entitat de la qual ell és un factor tan important.

El senyor Llorens ens respon clar i concís. Ràdio Associació de Catalunya—ens diu—no ha deixat córrer cap dels seus ideals ni dels seus propòsits sobre Ràdio-Espanya.

Ja sabeu com es veuen tractades fins ara les qüestions de ràdio. Som tractats en pla d'«estación regional», amb marca de província. Es lamentable. Qualsevol diria que la ràdio no és una matèria «traspasable». Diríeu que hi ha un esperit de migradesa, de manca de visió ampla i generosa, en les coses que afecten els serveis de ràdio.

Ràdio Associació de Catalu-

nya, ens manifesta el senyor Llorens, ha informat en aquest sentit el Govern de la República. No cal dir que, igualment, s'ha expressat prop del Govern de la Generalitat de Catalunya, que es preocupa d'aquesta vital qüestió.

Deixant de banda altres motius que podríem anomenar sentimentals, el meu punt de vista—afegeix el senyor Llorens—és la necessitat absoluta de la iniciativa privada en matèria de ràdio-difusió. I no vull dir pas iniciativa sense control; sinó tan subordinada com es vulgui a les autoritats per tot allò que els pugui convenir pel bé del país; però jutjo completament necessari un estat de coses a base que sigui la iniciativa privada la que faci el servei, jèn absolut! Un servei estatal en ràdio, el considero ací obertament impossible.

No fa molt, continua a dir-nos el senyor Llorens, un ministre de la República va visitar el Palau de Comunicacions

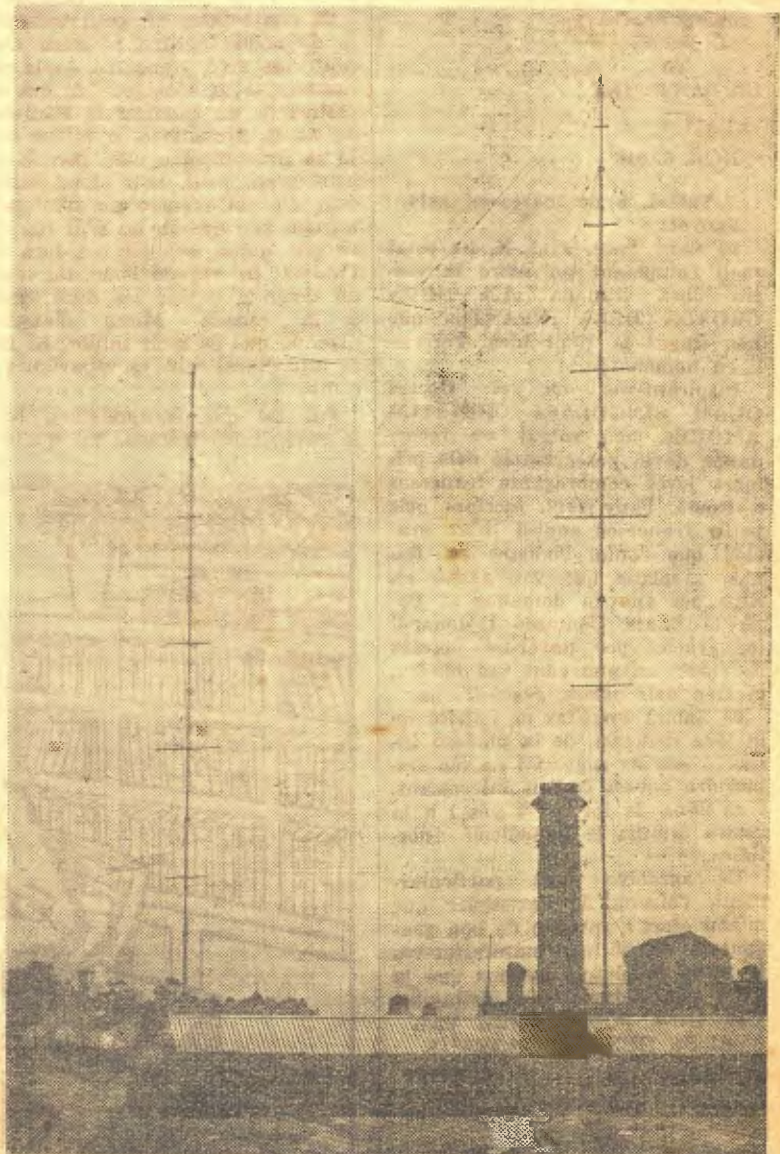
(Casa de Correus), de Barcelona. Anava per prendre l'ascensor... però l'ascensor no funcionava; i el ministre hagué de pujar l'escala que mena a la secretaria o a la direcció, a peu... Aquell ascensor va estar mesos parat!... Doncs bé: el servei de ràdio no en pot estar ni un minut, de parat; no pot estar subjecte a les contingències d'una organització burocràtica lenta i que no viu al dia, més ben dit, al minut, com ha de viure la Ràdio.

Iniciativa privada i iniciativa privada: no em cansaré de dir-ho.

Significa, això, esperit d'in-subordinació i d'incontrol? Esperit de negoci, afany de beneficis? No! Podeu dir a tot arreu que Ràdio Associació de Catalunya no és cap entitat comercial, i que els beneficis que pugui tenir els traspassa amb gust a la Generalitat.

Amb aquestes paraules acabà la nostra conversa.

L. B.



Antena de l'Emissora E. A. J. 15

## UNA ACTUACIO PATRIOTICA

Cap dels radioients que segueixen l'actuació que des del seu mifon desenvolupa «Ràdio-Associació de Catalunya», no haurà deixat d'observar la labor patriòtica que en tots els seus actes ha predominat, fins aconseguir que arreu del món es vagi coneixent la música dels compositors catalans. L'èxit aconseguit fins ara el constata el recull fet i exposat, com a document històric de la radiodifusió catalana, en el número extraordinari de «Catalunya Ràdio» publicat en la diada de Sant Jordi, el qual s'ha repartit profusament entre els milers de catalans absents de la nostra pàtria.

Però Ràdio-Associació no es limita a consolidar la seva labor patriòtica catalana, sinó que l'amplia vencent-ne totes aquelles dificultats d'ordre econòmic i d'organització. En el moment actual està preparant-se per a posar en marxa, dintre de pocs mesos, una nova emissora, tal vegada la més moderna d'Espanya i la que donarà un servei més perfecte, perquè comptarà amb unes innovacions i uns perfeccionaments que la faran destacar per la seva claredat i modulació.

En l'ordre dels programes vol també excel·lir i a l'efecte està preparant la radiació d'obres antigues i obres noves del teatre li-

ric català. Els seus propòsits són arribar a constituir un agrupament d'artistes especials i propis de l'emissora dels radioients de Catalunya.

Podem avançar així mateix que dintre breus dies es portarà a cap la radiació d'escollides composicions literàries d'autors catalans. La presentació i els comentaris de les obres s'encomanen a personalitats destacades del món de les lletres. Quant als recitals, aniran a càrrec d'especialitzats rapsodes.

Aquestes emissions, preparades amb tota cura, es donaran cada 15 dies, a l'hora destinada als catalans absents de la pàtria. En organitzar aquesta modalitat cultural, Ràdio-Associació no persegueix altra finalitat que fer arribar a tot el món el coneixement valuós de la nostra música i de la nostra literatura.

Cal remarcar que aquestes actuacions netament catalanes aniran agermanades amb unes ressenyes que, periòdicament i com un aveng, es publicaran a la revista «Catalunya Ràdio» la labor específica de la qual va essent cada dia més accentuada.

Solament pot aspirar a tan enlairats propòsits una entitat com és ara «Ràdio-Associació de Catalunya», que està orientada vers un fi patriòtic, i fa cas omís de tota finalitat interessada. A l'en-



Sala d'actes de Ràdio Associació de Catalunya



Locutori de l'Emissora



Sala de Concerts

torn d'ella batega en tots els moments l'afany que l'emissora E. A. J.-15 recull tot el rellu de l'ànima nostrada. En donar una major ampliació a les seves activitats, Ràdio-Associació no segueix ni podria seguir cap altre camí que el que condueix a enaltir els homes que tant han treballat per a l'art musical i per a les lletres de la nostra pàtria.

EDUARD RIFA

res/257